

het niet als klein kind maar als puber had meegemaakt. Hij beschreef vooral het avontuurlijk karakter van dit 'overlevingskamp' (er werd gesmokkeld, je moest niet naar school, je leerde voor jezelf en je vrienden opkomen). Hij had het zelfs voor mekaar gekregen om de gereedschapskist van zijn vader in het kamp binnen te halen om er een winkeltje voor reparaties mee op te zetten.<sup>8</sup>

Frank Beyaert kwam na zijn studies in de geneeskunde en zijn specialisatie in de psychiatrie via de kinderspsychiatrie en een psychoanalytische opleiding in aanraking met de forensische psychiatrie. Hij werd geneesheer-directeur van een instelling die reeds vermaardheid had verworven dankzij twee voorgangers. In 1949 werd immers te Utrecht de Psychiatrische Observatiekliniek van het Gevangeniswezen opgericht waar Baan er gedurende 9 jaar de leiding had. Baan werd opgevolgd door Kloek wel bekend voor zijn publicatie 'Dialoog met de criminele psychopaat'.<sup>9</sup> Kloek was er gedurende 12 jaar geneesheer-directeur. Frank Beyaert nam daarna de fakkel over. In 1978 werd een volledig nieuw gebouw in gebruik genomen dat nog steeds de allure heeft van een modern psychiatrisch centrum binnen de muren van een Huis van Bewaring. Toen hij afscheid nam van het Pieter Baan centrum in 1990 was hij er 20 jaar werkzaam geweest. Frank Beyaert heeft in navolging van zijn voorgangers een eigen gezicht gegeven aan dit internationaal vermaard centrum voor de residentiële observatie van verdachten van zeer zware misdrijven en het rapporteren naar justitie toe. Van bij het begin van zijn aantreden en gedurende zijn gehele loopbaan legde hij de nadruk op de interactie tussen de delinquent en zijn omgeving, de onafhankelijke positie van de psychiatrisch deskundige in strafzaken, het belang van de rechtspositie van de verdachte en het democratisch overleg tussen de verschillende personeelsleden teneinde vorm en inhoud te geven aan de forensische rapportage.

In het verslag van de 'Commissie Internering' van 1999 wordt gepleit voor de mogelijkheid om ple-

gers van ernstige misdrijven residentieel te kunnen onderzoeken.<sup>10</sup> Dit voorstel werd geïnspireerd door het Pieter Baan Centrum in Utrecht en vooral door Frank Beyaert die als ad hoc deskundige door de Commissie werd gehoord. In ons land verscheen er zelfs op 19 april 1999 een Koninklijk Besluit dat voorziet in de oprichting van een POKO (Penitentair Onderzoeks- en Klinisch Observatiecentrum).<sup>11</sup> De uitvoering van dit Koninklijk Besluit blijft tot op heden dode letter.

Van 1990 tot 1995 zette Frank Beyaert zijn academische activiteiten verder als hoogleraar in de psychiatrische aspecten van de rechtspraak, in het bijzonder de forensische psychiatrie aan de Rijksuniversiteit van Utrecht. Het zijn nog vruchtbare jaren geweest voor deze innemende, beginselvaste, gezaghebbende, scherpzinnige man van weinig woorden die ook kunstminnend was en kettingroker. De laatste jaren van zijn leven zijn door ziekte verstoord geworden. Met tegenzin heeft hij een stuk autonomie moeten prijs geven aan het gezondheidszorgsysteem.

JORIS CASSELMAN

## COLLOQUIUM BESCHERMING VAN DE MAATSCHAPPIJ

Op 24 en 25 november 2005 werd in Brussel het druk bijgewoonde colloquium "*Défense Sociale/Bescherming van de Maatschappij - Eindelijk met zorg behandeld!*" georganiseerd door de Franstalige werkgroep "*Défense Sociale*".<sup>1</sup> Dit evenement kaderde in het 75-jarige bestaan van de

<sup>10</sup> De Commissie Internering voor de herziening van de wet tot bescherming van de maatschappij van 1 juli 1964. Eindverslag van de werkzaamheden. Ministerie van Justitie, April 1999.

<sup>11</sup> Koninklijk Besluit van 19 april 1999 tot instelling van een Penitentiair Onderzoeks- en Klinisch Observatiecentrum met het statuut van Wetenschappelijke inrichting van de Staat (B.S. 08/05/1999).

<sup>1</sup> Groupe De Travail Francophone "Défense Sociale" bestaande uit: Centre de Recherche en Défense Sociale, Centre Hospitalier Jean Titeca, CHP "Chêne aux Haies", CHP "Les Marronniers", Etablissement de Défense Sociale de Paifve, Unité de psychopathologie légale "UPPL".

Belgische wet ter bescherming van de maatschappij. De eerste wet, daterend van 9 april 1930, werd in 1964 hervormd en is vandaag nog steeds van kracht. De wet voorziet enerzijds in de bescherming van de maatschappij tegen personen met een geestesstoornis die een misdrijf pleegden. Anderzijds zou de wet de verzorging en behandeling van deze daders moeten waarborgen. De praktische uitvoering van de wet, vooral het hulpverlenend en verzorgend aspect, vertoont echter nog veel hiaten en roept nog steeds veel vragen op bij zowel juridische instanties, hulpverleners als bij de politiek verantwoordelijken.

De academische avond van 24 november werd ingeleid door Dhr. Francis Broeders, algemeen directeur van het Centre Hospitalier Jean Titeca en voorzitter van de Franstalige werkgroep "Défense Sociale".

De achtergrond en evolutie van de Wet ter Bescherming van de Maatschappij werd geschetst door Professor Dr. Paul Cosyns (UIA) en Professor Henri Bosly (UCL). Professor Cosyns belichtte voornamelijk de materie vanuit zijn standpunt als geneesheer-psychiater daar waar Professor Bosly voornamelijk vanuit juridisch perspectief het thema toelichtte. We onthouden van deze uiteenzettingen vooral hoe vooruitstrevend het idee achter onze wetgeving destijds was. Maar reeds vanaf 1935, en in eerste instantie vanuit juridische hoek, groeiden er steeds meer kritieken op een aantal knelpunten die tot op vandaag onveranderd blijven zoals o.a. de tegenstrijdigheid van het deskundigenverslag, de gebruikte terminologie en het gebrek aan behandeling. Professor Cosyns lichtte de evolutie van het aantal interneringen toe en de plaatsen en instellingen waar deze personen verblijven, als ook de recentere initiatieven zoals de Commissie Internering in 1996 en het oprichten van de medium-security afdelingen binnen de psychiatrische ziekenhuizen sinds 2001. Het opvallendste echter was het grote aantal geïnterneerden dat nog steeds verstoken blijft van behandeling. Professor Cosyns hield eveneens een pleidooi voor het feit dat geïnterneerden zowel *cliënten* zijn van Justitie als *patiënten* van Volksgezondheid en dat bijgevolg de behandeling van geïnterneerden dient te worden uitbesteed aan volksgezondheid en dat de bescherming van de maat-

schappij de taak blijft van justitie. Naar de toekomst kijkend, zien we vooral de aanbevelingen van de Werkgroep Forensisch Psychiatrisch Zorgcircuit<sup>2</sup> terugkomen. Hierin worden een aantal initiatieven uiteengezet zoals het oprichten van een wetenschappelijk kenniscentrum en de oprichting van nieuwe instellingen ter behandeling van forensisch psychiatrische patiënten.

Na deze sprekers zou het de beurt zijn aan de federale ministers Onkelinx en Demotte, respectievelijk van Justitie en Volksgezondheid, om hun toelichting te geven bij het gespreksthema. Beide ministers waren echter verhinderd en werden vervangen door Dhr. Dirk Janssens, vertegenwoordiger van minister Onkelinx en door Dr. Husden, vertegenwoordiger van minister Demotte.

Dhr. Janssens verduidelijkte het standpunt van minister Onkelinx betreffende de zorg voor geïnterneerden. Hierbij werd opnieuw verwezen naar het syntheseverslag van de Werkgroep Forensisch Psychiatrisch Zorgcircuit en besluit de minister tot twee belangrijke pistes. De eerste is de oprichting van een forensische instelling in Vlaanderen en een capaciteitsverhoging voor de Instelling Sociaal Verweer in Wallonië. De tweede piste is het uitwerken van samenwerkingsakkoorden met de gemeenschappen en gewesten omtrent de integratie van de geïnterneerden in het reguliere zorgcircuit. Daarnaast belooft de minister om tegen september 2006 in alle psychiatrische afdelingen in de gevangenissen een multidisciplinair zorgteam te financieren bestaande uit een maatschappelijk werker, psycholoog, kinesitherapeut, psychiatrisch verpleegkundige en ergotherapeut. Ook zou de psychiatrische afdeling van de gevangenis te Lantin opnieuw geopend worden. Het uiteindelijke doel van deze inspanningen zou moeten leiden tot de uitbouw van een integraal netwerk dat gedifferentieerde behandel mogelijkheden biedt binnen een waaier van zorgvoorzieningen, gaande van high-security tot ambulante begeleiding.

De betrokkenheid van minister Demotte op de problematiek van de geïnterneerden werd door Dr. Husden aangetoond door een uiteenzet-

<sup>2</sup> Federale Overheidsdienst Justitie (2005). *Werkgroep Forensisch Psychiatrisch Zorgcircuit, syntheseverslag mei 2005*. Onuitgegeven document: FOD Justitie, Brussel.

ting omtrent de in 2001 en 2002 opgerichte pilootprojecten voor medium risk geïnterneerden in de schoot van de Federale Overheidsdienst Volksgezondheid<sup>3</sup>. In deze pilootprojecten loopt tevens een wetenschappelijk onderzoek naar de profilering van de doelgroep (gekoppeld aan een vergelijkbare controlegroep) en omtrent de bepaling van inclusie- en exclusiecriteria om te definiëren welke geïnterneerden zich in de medium risk categorie bevinden. Tevens tracht men de samenwerking met de juridische instanties in kaart te brengen, een zorgcircuit uit te werken en de optimaliseringsvereisten voor de personeelsnorm en behandelingsduur te bepalen. Ook Dr. Husden verwijst naar het syntheseverslag van de Werkgroep Forensisch Psychiatrisch Zorgcircuit en wijst op de noodzaak aan samenwerking tussen FOD Justitie en FOD Volksgezondheid.

Mevrouw Christiane Vienne, minister van Gezondheid, Sociale Zaken en Gelijke Kansen van het Waalse Gewest sloot de avond af en benadrukte nogmaals de noodzaak aan opvang en behandeling van geestesgestoorde delinquenten en riep daarbij op tot samenwerking tussen de actoren van Justitie en Volksgezondheid. De tweede dag werd ingeleid door Dr. Xavier Bongaerts, psychiater bij het CHP Chêne aux Haies en Professor Thierry Pham, directeur van het Centre de Recherche en Défense Sociale.

De eerste spreker was Professor Sheilagh Hodgins van het Institute of Psychiatry te Londen. Professor Hodgins sprak uiterst boeiend over de deugdelijkheid van de evaluatie van gespecialiseerde behandeling van criminele geesteszieken. Hierbij maakte ze een onderscheid in twee groepen van patiënten gebaseerd op de hoofddiagnose. Enerzijds de groep van patiënten met een persoonlijkheidsstoornis, voornamelijk de antisociale persoonlijkheidsstoornis en in mindere mate psychopathie en anderzijds de groep patiënten met een schizofrenie stoornis, bipolaire stoornis of majeure depres-

sie. In haar uiteenzetting gaat ze op zoek naar de oorsprong en mogelijke oorzaken van de antisociale persoonlijkheidsstoornis, psychopathie en schizofrenie en tracht aan de hand hiervan de implicaties voor behandeling te schetsen.

De rest van de tweede dag was voorzien voor drie panels waarin deskundigen hun meningen staaften aan de hand van drie thema's. Het eerste panel<sup>4</sup> bediscussieerde de fase van het onderzoek en evaluatie. Het volgende panel<sup>5</sup> behandelde de fase van de internering en behandeling. Het derde en laatste panel<sup>6</sup> besprak de fase van wederopname en sociale, medische en juridische opvolging.

4 Panel 1: Moderator: Dhr. Roland Debruyne, advocaat-generaal bij het Hof van Beroep te Brussel. Sprekers: Mevr. Patricia Brad, raadvrouw bij het Hof van Beroep te Gent en plaatsvervangend voorzitter van de CBM te Gent, Dr. Paul Lodewyck, psychiater en expert bij de rechtbank, Prof. Christian Mormont, Professor aan de faculteit psychologie aan de universiteit van Luik, Dr. Max Vandebroucke, psychiater en geneesheer-directeur van de psychosociale dienst, strafbestuur, Mr. Jean-Christophe Van den Steen, advocaat aan de balie te Brussel.

5 Panel 2: Moderator: Dhr. Henri Heimans, voorzitter van het Hof van Beroep te Gent en voorzitter van de CBM te Gent. Sprekers: Dr. Michel Bataille, psychiater-antropoloog en medisch-psychosociaal coördinator bij het EDS te Pfaive, Mr. Réginald de Beco, van de commissie gevangeniswezen van de Liga voor de Rechten van de Mens en advocaat aan de balie te Brussel, Dr. Inge Jeandarme, psychiater-antropoloog in de gevangenis van Leuven en in de forensisch psychiatrische kliniek te Eindhoven, Prof. Tom Vanderbeken, directeur van het Institute for International Research on Criminal Policy, Universiteit van Gent.

6 Panel 3: Moderator: Mevr. Annie Devos, waarnemend algemeen raadvrouw bij het directoraat-generaal uitvoering straffen en maatregelen, FOD Justitie. Sprekers: Dr. Laurent Servais, psychiater, supervisor van de Franstalige proefprojecten medium risk, Dhr. Martin Vanden Hende, directeur van het centrum OBRA vzw, Dhr. Thierry Van den Wijngaert, psycholoog en voorzitter van de Fédération Francophone des Initiatives d'Habitations Protégées, Dhr. Paul Verhaege, psycholoog, criminoloog en directeur in het justitiehuis te Tongeren, Dr. Martin Michel, voorzitter van U.P.P.L. en geneeskundig directeur van de Intergewestelijke vereniging van Begeleiding en Gezondheid.

<sup>3</sup> Deze pilootprojecten werden opgericht in het UPC Sint-Kamillus te Bierbeek, het Centre Hospitalier Jean Titeca te Brussel, het CHP "Les Marronniers" te Doornik, het OPZ Daelwezeth te Rekem en het PC Sint-Jan Baptist te Zelzate. De pilootprojecten van FOD Justitie bestaan enkel in Bierbeek, Rekem en Zelzate.

De volledige verslaggeving, inclusief geluidsmateriaal, foto's, documenten en bibliografie kan u tevens terugvinden op de website [www.colloquium2005.be](http://www.colloquium2005.be).

RAF VERMEIREN\*

---

## RUBRIEK CRIMINOLOGIE

---

### HOE 'REPRESENTATIEF' IS DE VEILIGHEIDSMONITOR?

Over de accuraatheid van telefonische surveys in Vlaanderen

#### SITUERING

De Veiligheidsmonitor is een grootschalig, federaal bevolkingsonderzoek, uitgevoerd door de dienst Beleidsgegevens (DSB/B) van de Directie van de Nationale Gegevensbank, Directie van de Operationele Ondersteuning van de Federale Politie, in opdracht van de Minister van Binnenlandse Zaken. De Veiligheidsmonitor, gestoeld op de Nederlandse politiemonitor, peilt aan de hand van een telefonische bevraging naar de ervaringen van de Belgen met betrekking tot criminaliteit, onveiligheid en het functioneren van de politie (zie o.a. Van den Bogaerde & Van Den Steen, 2005). Het is een belangrijk instrument in de ontwikkeling en evaluatie van het veiligheids- en politiebeleid van de overheid, in die zin dat het gebaseerd is op de behoeften, noden en opinies van de burger, en bijgevolg een noodzakelijke en cruciale aanvulling biedt op de officiële statistieken (Ponsaers e.a., 2001).

De federale monitor, die wordt afgenomen op het niveau van het land, levert resultaten op het federaal, gewestelijk of provinciaal niveau, of op dat van het type gemeente. Naast deze mogelijkheid om ruimtelijk te vergelijken, richt de Veiligheidsmonitor - alhoewel een cross-sectionele survey en geen panelonderzoek - zich ook op ver-

gelijkingen in de tijd. In 2006 wordt de Veiligheidsmonitor voor de zesde maal georganiseerd, na eerdere afnamen in 1997, 1998, 2000, 2002 en 2004. Het vaststellen van trends of tendensen in surveyonderzoek is evenwel geen sinecure, en daarom gebonden aan een reeks stringente methodologische vereisten (zie o.a. Taris, 2000; Ditton e.a., 2005; Pleysier e.a., 2005). Tijdens de herhaalde metingen van de Veiligheidsmonitor is daarom steeds gewaakt over een belangrijke basisvoorwaarde, zijnde de vergelijkbaarheid en continuïteit van het instrument en de methodologie (steekproeftrekking, steekproefkader, methode van dataverzameling, veldwerk, ...). Slechts zeer beperkt, en telkens na ernstig afwegen, veelal ondersteund door wetenschappelijk onderzoek, werd de vragenlijst hier en daar gewijzigd (zie o.a. Billiet e.a., 1998; Vanderhallen e.a., 2000; Ponsaers e.a., 2001; Molenberghs e.a., 2005).

Alhoewel de Veiligheidsmonitor in eigen land nog een relatief jonge geschiedenis kent - ontstaan in 1997 -, gaat het instrument terug op een lange traditie van *crime* en *victim* surveys. De genealogie van de slachtofferschappenquête ligt halverwege de jaren zestig in de *Commission on Law Enforcement and Administration of Justice*, een orgaan in het leven geroepen onder de Amerikaanse president Johnson (Ditton & Farrall, 2000; Lee, 1999). Zonder hier verder op in te gaan, kan men stellen dat de destijds ontstane grootschalige, nationale *crime* en *victim* surveys met een, voor die tijdsgeest kenmerkend, enigszins naïef vertrouwen in de methodologie, en een zekere beleidsdringendheid, werden ontwikkeld. Hierbij was met andere woorden niet in de ontwikkeling en constructie, noch in de vragenlijst zelf, veel ruimte - letterlijk en figuurlijk - voor methodologische en meettechnische bekommernissen. De klassieke, beleidsondersteunende -en gefinancierde- slachtofferenquêtes zijn weliswaar grootschalig in opzet, maar traditioneel en, tot op de dag van vandaag, in de eerste plaats gericht op eenvoudige univariate en bivariate analyses, waarbij de centrale concepten (slachtofferschap, onveiligheidsgevoelens,...) in verband worden gebracht met een relatief beperkt aantal covariaten, zoals geslacht,

---

\* Criminoloog Forensisch Psychiatrische Afdelingen U.P.C. Sint-Kamillus, Bierbeek